

ION DUMITRESCU

Prezentă în orizontul nostru spiritual ca un demers permanent pentru cultivarea sentimentelor luminoase, a aspirațiilor nobile, ca un factor de edificare moral-estetică, muzica ne prilejuiește totodată momente foarte legate de viața și activitatea slujitorilor ei. A intrat în tradiția Uniunii noastre de a sărbători personalitățile de seamă ale creației muzicale și muzicologiei cu ocazia zilei lor de naștere, — file din calendarul culturii muzicale românești în ansamblul ei.

Este pentru noi toți un motiv de sinceră bucurie să omagiem, în acest cadru, pe maestrul emerit al artei Ion Dumitrescu cu prilejul împlinirii a 70 de ani de viață, dintre care cei mai mulți au fost consacrați activității creatoare, pedagogice și de sprijinire generoasă a mișcării noastre muzicale, atît în calitate de președinte al Uniunii compozitorilor și muzicologilor, funcție pe care a îndeplinit-o timp de aproape un sfert de veac, cît și ca profesor la Conservatorul „Ciprian Porumbescu“ din București.

Potrivit temperamentului său artistic, robust și dinamic, cît și a predilecției sale pentru exprimările ample, generoase, Ion Dumitrescu este prin excelență un simfonist care se adresează formelor muzicale de anvergură, concepute conform logicii și echilibrului de factură clasică, așa cum o dovedesc cele trei suite pentru orchestră, *Simfonia I* (distinsă cu Premiul de stat, 1949), *Preludiul simfonic*, *Simfonieta* (distinsă cu Premiul „George Enescu“ al Academiei pe anul 1957), *Cvartetul de coarde* și *Concertul pentru orchestră de coarde*. Subordonarea celorlalte mijloace de expresie (armonie, orchestrație) unui tematism muzical bine conturat, viguros, dar mai ales deducerea lor din substanța folclorului, constituie trăsăturile caracteristice ale stilului compozitorului.

Prin valoarea deosebită a creației sale, prin bogata sa activitate de pedagog strălucit, prin munca plină de abnegație și dăruire pe care a desfășurat-o ca președinte al Uniunii compozitorilor, maestrul Ion Dumitrescu se înscrie cu o contribuție valoroasă în efortul general pentru propășirea culturii românești, pentru dezvoltarea și îmbogățirea continuă a vieții muzicale din țara noastră.

Pentru meritele sale deosebite, Conducerea de partid și de stat i-au conferit titlul de maestru emerit al artei și a fost distins cu înalte ordine și medalii ale R. S. României.

Împreună cu publicul larg iubitor al creației sale muzicale, care se distinge prin bogata expresivitate melodică și prin puternicul colorit armonic-orchestral, în numele Uniunii compozitorilor și muzicologilor din țara noastră și a Conservatorului „Ciprian Porumbescu“ din

București, adresez compozitorului și profesorului Ion Dumitrescu sincere felicitări precum și urări de sănătate și de noi înfăptuiri pe tărîmul culturii noastre muzicale, împreună cu un călduros „la mulți ani“.

Nicolae CĂLINOIU

COMPOZITORUL

Solicitat să definească sensul existenței sale, să formuleze chintesența idealului în care a investit talent, pasiune și energie, Ion Dumitrescu a răspuns fără ezitare : înălțarea muzicii contemporane românești, altfel spus... „grija noastră cea mai mare este să păstrăm nivelul, integritatea și individualitatea muzicii românești, să păstrăm și să cultivăm tot ceea ce este mai bun în ea“. Într-adevăr, compozitorul, dirijorul orchestrei Teatrului Național, pedagogul, și nu în ultimul rînd, factorul catalizator al activităților de creație muzicală, l-am numit indirect pe Ion Dumitrescu, a ars ca o torță vie pe altarul muzicii românești pe care a știut s-o slujească, nu numai cu o pilduitoare devoțiune dar și cu inteligență și demnitate.

Sărbătorirea maestrului, care atinge pragul frumoasei vîrste de 70 ani, nu este o manifestare obișnuită, în orice caz nu ar trebui să fie așa, deoarece Ion Dumitrescu este un muzician de mare distincție, de numele și personalitatea lui legîndu-se una dintre cele mai înfloritoare etape ale artei sunetelor de la noi, cînd, în calitate de președinte al Uniunii compozitorilor, în contextul atît de dinamic al epocii, a acționat în mod benefic asupra destinului creației și vieții muzicale, contribuind substanțial la progresul general al artei muzicale din România. Astfel, Ion Dumitrescu întruchipează el însuși o epocă, deoarece s-a identificat cu arta pe care a exercitat-o, s-a bucurat de succesele confracților, i-a susținut, stimulat și aplaudat, preocupîndu-se de viitorul muzicii, de generațiile contemporane și de perspectivă. Adeseori, grija sa echivala cu o perpetuă frămîntare și zbatere pentru a asigura corabiei muzicale, ca să folosim un eufemism, ce înainta uneori și pe mări agitate, o direcționare fermă, profund atașată tradiției naționale. Proiectînd cu luciditate, fantezie și clarviziune aspirațiile și imperativele muzicii noastre, Ion Dumitrescu a desfășurat generoase demersuri, secondate de acțiuni eficiente, în spiritul nobilei cauze a artei componistice și gîndirii muzicologice, care, într-o metaforă, ar putea fi asemuite cu efectul ploilor declanșate pe lanurile încolțite. Sub acțiunea lor, ca spicele de grîu, sunetele muzicii noastre contemporane se înălțau semeț, țintind spre universalitate.

Născut într-o familie de țărani cu dragoste pentru roade bogate, în Oteșani-Vilcea, la 20 mai 1913, ziua și luna nașterii lui Wagner, la

distanță de un secol, Ion Dumitrescu și-a petrecut copilăria în ambianța obiceiurilor străbune ale zonei Horezului, cu cîntăreți și lăutari ce cultivau frumusețea melodiei populare. Aici s-a produs primul contact cu muzica, evident, mai sistematic, prin lecții improvizate la vioară cu virtuozii locali. Studiile primare în satul natal și, îndeosebi cele de la Seminarul cu tradiții cărturărești de la Rîmnicu-Vîlcea i-au oferit un prielnic cadru pentru edificarea unei platforme culturale și pentru familiarizarea cu muzica de strănă. Această muzică împreună cu cea populară au constituit zestrea de căpătii în materie de educație muzicală, imprimîndu-i-se decisiv în conștiință, revenind obsesiv în partiturile de mai târziu.

Deasupra acestor straturi inițiale, într-un fel, empirice, s-au așternut alte straturi, determinant profesionale, în perioada studiilor la Academia de muzică din București, în clasele lui Castaldi, Brăiloiu, Cuclin, Jora, Breazul, Perlea, Faust Niculescu, în compania colegilor Constantin Silvestri, Paul Constantinescu și, desigur, a fratelui său, Gheorghe Dumitrescu. Fără îndoială, această generație a crescut indirect, sub binefăcătoarele auspicii ale lui Enescu, a cărui personalitate covârșitoare a exercitat o puternică influență asupra tuturor muzicienilor români.

Carierea lui, începută în 1938, va amrca mai multe ipostaze, prima fiind cea didactică, ce are o lungă desfășurare în timp, 40 ani, parcurgînd toate treptele, de la profesor de muzică de liceu, la profesor universitar, disciplina armonie, profesor emerit, șef de catedră, decan, avînd numeroase funcții în Senatul Conservatorului, în foruri înalte din Ministerul Învățămîntului, bunăoară comisia superioară de diplome de care depind atestările. Generațiile de studenți care au promovat cursul de armonie, au fost cucerite de verva și farmecul dascălului, de măiestria sa didactică, de orizontul culturii enciclopedice vehiculat cu larghețe.

O altă treaptă escaladată în cariera sa a fost, în ordine, cea de dirijor al orchestrei Naționalei bucureștine, într-un moment de mare avînt, cînd la cîrma lui se aflau personalități ca Liviu Rebreanu, Tudor Vianu și Zaharia Stancu. De fapt, funcția deținută se numea „șef al muzicii de scenă” și presupunea nu numai instruirea și asigurarea calității interpretative a partiturilor abordate dar și compunerea lor. Astfel, Ion Dumitrescu a scris mai bine de 60 lucrări, unele destul de complexe, ceea ce i-a servit enorm în afirmarea lui în calitate de compozitor, îndeosebi în privința plasticității și expresivității. Lista pieselor de teatru pentru care a compus muzică este impresionantă, antrenînd o vastă rețea de genuri, de la comedia de situații la tragedie, aparținînd autorilor celebri, de la Sofocle, la Eugene O'Neill, de la Goldoni, la Pirandello, Racine, Gogol, Goethe, Shakespeare, Alecsandri, Caragiale și Macedonski... Evident, această experiență i-a fost de real folos pentru muzica de film pe care o

atacă cu succes din 1942 prin *Grădinile Capitalei*, pentru a ajunge la *Nepoții gornistului*, *Brigada lui Ionuț* și *Muntele Retezat*, din care autorul a extras o admirabilă Suită simfonică. Vrînd-nevrînd am trasat elementele profilului componistic al sărbătoritului, lucru firesc deoarece acesta este în realitate ipostaza sa cea mai autentică. Totuși, se cuvine subliniat că, în calitate de „șef” al muzicii la Național, a ridicat nivelul artistic al orchestrei, nivelul muzicii de scenă, imprimîndu-i semnificații simfonice.

Compozitorul Ion Dumitrescu s-a impus ca un fervent adept al direcției naționale, cultivînd cu stăruință tradiția valorificării creatoare a sugestiilor oferite de melodia populară în care crede cu convingere, incredințat că transfigurarea elementelor sale furnizează încă nebănuite modalități de afirmare. Aceasta nu înseamnă fetișizarea folclorului și nici pastișarea lui deoarece maestrul a știut cum să-l surprindă pentru a-i etala distincția, culoarea și pitorescul, prin prisma unei tradiții ce demonstrase valențele metodei generalizării, sau cum ar spune Enescu, a „caracterului popular românesc”.

Prin creația sa, Ion Dumitrescu face parte din acea generație de compozitori care realizează joncțiunea între pleiada lui Enescu, Otescu, Alessandrescu, Cuclin, Jora și Drăgoi, cu noul val, conturat în a doua parte a deceniului al cincilea, care a imprimat peisajului contemporan dramatismul, noblețea și riscurile implicate de reformularea limbajului muzical. În consecință, stilul acestei generații, mai concret, al lui Ion Dumitrescu, se remarcă prin ținuta declarat națională, proiectînd în sunete personalitatea artistului ce iradiază în partiturile sale prin dinamism, robustețe, caracter stenic, umor, lirism senin și suflu narativ.

Angrenat în complexele și, adeseori, gravele probleme ale frontului muzical, Ion Dumitrescu s-a dedicat cu adevărat compoziției într-un, relativ, scurt răstimp, anii 1938—1957, ceea ce explică, în parte, numărul restrîns al opusurilor sale. Cu toate acestea, în istoria contemporană a muzicii românești s-au gravat adînc titlurile partiturilor sale: *Preludiul simfonic*, *Simfonieta în re major*, *Cvartetul de coarde*, cunoscut și în versiunea orchestrală drept *Concertul în do major*, corul *Mărăcinul*. Am citat doar creațiile de rezonanță, ceea ce nu înseamnă că *Suita nr. 3 pentru orchestră* sau *Simfonia I în fa major* sînt mai puțin demne de atenție. „Mă declar — afirmă compozitorul — purtătorul unui spirit clasic în muzică, prin predilecția mea pentru genurile prinse în forme bine conturate, preferința mea pentru muzica pură, pentru echilibru și măsură, folosirea cumpătată a mijloacelor de expresie” — aceste cuvinte vin să prefigureze chipul creatorului, să dimenșioneze trăsături proprii stilului său, în care emblemele tematice sînt riguros articulate și se datorează exclusiv invențiilor per-

sonale, ritmurile descriu o ulmitoare bogăție, metrica apare în formulări schimbătoare în privința accentelor, modalismul se întrupează din suavitatea proporțiilor, condiționate de inflexiunile modelelor tradiționale, în timp ce timbrele par concepute în maniera așternerii culorilor pe pinzele unor Tonitza, Pătrașcu sau Pallady. Ceea ce reține, odată cu audierea partiturilor sale este fără îndoială, pregnanța reliefului, luminozitatea expresiei și dinamismul electrizant al pulsațiilor. Pe scurt, muzica lui Ion Dumitrescu are nerv și tensiune atribuite, credem, suficiente pentru a-și asigura forță de persuasiune.

Există momente în trecutul muzicii noastre care apar ca adevărate probe de foc pentru rezistența și maturitatea la care a ajuns. Un asemenea moment l-a trăit Uniunea compozitorilor când la conducerea ei a venit Ion Dumitrescu, chemat să retușeze exagerări și să impulsioneze elanurile, pentru a imprima artei sunetelor rolul atribuit în noile condiții sociale. Sînt numeroase și importante meritele Domniei Sale în această privință, repunînd în elementul ei însăși tradiția națională, personalitatea lui Enescu și a altor muzicieni de prim plan. Concludent apare în acest context faptul că prima decizie adoptată de el a fost reintegrarea lui Enescu în rîndul membrilor breslei al cărei președinte onorific fusese. Nu pot fi ignorate nici demersurile pentru tipărirea operelor enesciene, aportul în proiectarea și organizarea primelor ediții ale Festivalului internațional „George Enescu“...

Fire energetică, înzestrat cu idei, cu un admirabil echilibru, harnic și excelent spirit administrativ, Ion Dumitrescu a militat în chip hotărîtor pentru ca obștea compozitorilor să devină o instituție profesională de prim rang. Ca președinte în exercițiu timp de 25 de ani a fost o minte, o forță, un inimos, un *spiritus rector*; credem că este limpede și nu necesită demonstrații. Evident, orice ascensiune are și versantul său, orice început are și un sfîrșit, orice faptă pozitivă ca intenție, poate genera sensuri absolut contrare. Puteau fi și creatori care s-au considerat, în unele privințe, insuficient susținuți, poate chiar frustrați. La un examen riguros și obiectiv, chiar și aceștia au avut, în cele din urmă de cîștigat din ceea ce Ion Dumitrescu a clădit. Pentru că, să dăm Cezarului ce este al Cezarului, a fost și este o personalitate constructivă, obținînd o serie de succese în ridicarea Uniunii; a acționat pentru dotarea ei, să amintim, Editura muzicală, Magazinul etc.

Nu se poate pronunța numele nici unui alt muzician contemporan care să fi luat atîtea inițiative în propensiunea artei sunetelor ca maestrul omagiat astăzi, cu consecințe atît de pozitive și pentru anii în care nu mai este investit cu funcția de președinte. Puțini au simțit atît de intens ca el pulsul viu al României contemporane, știind să determine energiile pentru ca întregul front al muzicienilor să fie unitar și, totodată, să dea curs imperativelor majore. Curios, aceste considerații par să aibă caracter de apărare, de pledoarie pentru susținerea cauzei servită cu devotament, sacrificiu și competență de Ion Dumitrescu. În mod sigur, nu este nevoie de o asemenea pledoarie. Cu toate acestea, ar trebui să înțelegem că, direct proporțional cu prețuirea și respectarea de către noi înșine a valorilor și personalităților reprezentative, va fi cinstită și apreciată obștea din care facem parte, arta căreia ne-am consacrat.

Nu am zăbovit deloc asupra altor dimensiuni ale personalității de marcă a celui despre care vorbim. Ar fi suficient să adăugăm că, prin rîvnă și prestigiu, a reușit să ajungă reprezentantul muzicienilor în înalte foruri de Stat, concret, deputat în Marea Adunare Națională, timp de mai multe legislațiuni, intervențiile sale bucurîndu-se de stimă și eficiență. De asemenea a fost ales membru corespondent al Academiei de Arte Frumoase din Paris, în locul lui Benjamin Britten.

Am lăsat la urmă sau, mai bine zis, am neglijat trăsături care ar trebui să primeze, adică elementele de natură umană ce definesc omul — Ion Dumitrescu. Afabil, comunicativ și jovial, a știut să-și facă prieteni în mai mare măsură decît a reușit să-și creeze dușmani. Dispune de o scilpitoare inteligență, tact, spirit diplomatic și mare putere de convingere. Excelent orator, compaignon, aflat întotdeauna în vervă în discuții, înzestrat cu umor și ironie, necruțător, polemist, Ion Dumitrescu poartă în suflet o inepuizabilă disponibilitate afectivă. Este un bonom, cu o inimă pe cît de mare, de generoasă, pe atît de cordială. Partea sa vulnerabilă a fost și rămîne aceea că nu acceptă să piardă nici o bătălie, necum un război. Să fie aceasta, totuși, o calitate ?

În concluzie, în Ion Dumitrescu muzica românească continuă să aibă o ilustră personalitate, căreia, acum la 70 de ani, slujitorii și iubitorii ei îi urăm în cor un fierbinte: La mulți ani !

Octavian L. COSMA